

*Merik. tied. -> arkisto
20/9-95*

MUSEOVIRASTO
Rakennushistorian osasto

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIAN
OSASTON ARKISTO

**MUISTOKIVEN PERUSTUSKAIVANTOTYÖN VALVONTA
KIRKKONUMMEN KIRKKOMAALLA SYYSKUUSSA 1995**

Markus Hiekkanen

Rkm Hasse Lehtinen Kirkkonummen seurakunnasta otti allekirjoittaneeseen yhteyttä viime viikolla kertoen seurakunnalla olevan tarkoitus pystyttää kirkkomaalle muistokivi vainajille, joiden haudan paikkaa omaiset ja seurakunta eivät enää tiedä 1944-56 parenteesin jälkeen. Perustuskaivannon tekeminen oli tarkoitus tehdä 18.9.1995.

Työ oli juuri alkanut saapuessani paikalle klo 8.30 (ks. neg., RHO kuva-arkisto). Muistokiven paikaksi oli rakennustoimikunnan puheenjohtaja Jalamon ehdotuksesta valittu kirkon kuorin eteläpuoli seinän, Kvickmanin sukuhaudan ja käytävän välissä. Kaivettava alue oli määritelty suorakaiteenmuotoiseksi siten, että sen pohjoisreuna kulkee yhdensuuntaisesti kuorin eteläseinän kanssa ja 90 cm:n päässä siitä eli välittömästi sadevesikiveyksen ulkopuolella. Kaivannon pohjoisreunan pituus on 360 cm ja sen itäreunasta on 190 cm itään kuorin kaakkoiskulmaan. Itäreunan pituus on 250 cm. Lounaiskulmasta leikkautuu pois itä-länsisuunnassa 110 cm:n ja pohjois-eteläsuunnassa 50 cm:n suuruinen alue mainitun Kvickmanin haudan takia. (ks. neg.)

Kaivannon luoteiskulmassa maanpinta on 30 alempana papinoven kynnyksen askelista kulunutta yläpintaa (ks. neg.). Syvyydeksi oli tarkoitus tulla n. 70 cm, mikä saavutettiin.

Lapiomiehinä oli Veli-Matti Laakso ja Dimitri Berg, molemmat kellotapulien pääurakoitsija Kalervo Käsäkosken työntekijöitä. Aluksi poistettiin lihava multakerros, jonka paksuus vaihteli 20 ja 25 cm:n välillä. Tämän alla muuttui maaperä mustahkosta ruskeaksi, luita sisältäväksi mutta kuitenkin multamaisesti kulttuurikerrokseksi, joka kaivettiin 60-70 syvyyteen asti kahtena kerroksena, molemmat n. 25 cm. Alemmassa kerroksessa oli ylempää enemmän pieniä kiviä ja ehkä myös laastia, mutta mitään mainittavaa eroa ei silti ollut.

Kaivannon pohjoisosasta 115 cm länsireunasta ja 23 cm pohjoisreunasta tuli n. 40 cm:n syvyydessä esiin isohko kivi, mitoiltaan 60 x 45 cm (ks. neg.), jonka katsoin parhaaksi antaa jättää paikalleen kunnes kaivaus on viety pitemmälle. Samanlainen mutta pienempi (n. 25 x 25 cm) tuli esiin koillisnurkasta, samoin n. 40 cm:n syvyydessä. Kumpikaan kivi ei kaivausta jatkettaessa osoittautunut liittyvän mihinkään rakenteseen.

Koska kaivauksessa ei tullut esille kiinteitä rakenteita ilmoitin työtä voitavan jatkaa muistomerkin tekemiseksi. Kaivannon pohjalle levitetään routalevy polystyreenistä ja valetaan muistokiven perustus, molemmat parin seuraavan päivän aikana.

Muita huomioita

Pääurakoitsija on uusinnut kirkon pääportaatin eli länsiportaalin portaatin. Niihin on valettu kaksi uutta porrasta sekä (liian kapea?) invaluiska, joka nousee runkokuoneen luoteiskulmalta portaalin ylimmälle tasolle. Kaikki betonipinnat peitetään Porkkalan graniitilla. Jalamo kertoi alimman betonirapun edessä ja alapuolella vajaan metrin syvyydessä olleen jonkin aikaisemman vaiheen porraskivi. Kysymyksessä on luultavasti 1700- tai 1800-luvun rakenne. Hanssonin 1950-luvun lopun suunnitelman mukaanhan käytävä kellotapulin ja länsiportaalin välissä vaati huomattavaa maan-

pinnan korotusta. Kohdasta kaivettu maakasa oli vielä kirkkomaalla. Se oli likaista, hienoa hiekkaa, jossa oli kalkkilaastin ja tiilikiven murenia sekä jokunen mielestäni keskiaikaistyypin tiilen katkelma.

Kellotapulin korjaustyö etenee myös suunnitelmien mukaan niin, että se Käsäkosken mukaan pitäisi olla valmis joulukuun puoliväliin mennessä. Pohjakerroksessa on eteläsiiven eli varastohuoneen välipohja vaihdettu lahon takia uuteen ja lämpöeristetty. Samoin laho puulattia vaihdettiin betoniseen ja ikkuna lämpöeristettiin. Pohjoisseinän harmaakivipinta otettiin esiin verhoilun takaa. Tarkoitus on tehdä tilasta lämmitetty varasto, ehkä myös myöhemmin kahvilan tapainen tai näyttelytila. Ulkoseinät on kokonaan rapattu uudelleen.

Varsinainen kellotapulin pohjakerros siistitään ja seinät (lukuunottamatta eteläseinää) kalkataan. Sitä tullaan käyttämään enemmän läpikäytävänä kuin ennen. Ulkopuolelta se on vain saumattu ja sellaiseksi se jätetäänkin (paitsi laastijälkien puhdistusta).

Pohjoissiipeen (jota vielä ennen sotia käytettiin ruumishuoneena) suunnitellut toilettitilat ovat työn alla. Kattorakenteet jouduttiin lahon takia vaihtamaan, samoin peltikatto. Ulkopuolelta on itäseinä rapattu kokonaan uudelleen, kun taas pohjois- ja länsiseiniä on vain paikattu; pohjoisseinässä on maalivärikokeilun jälkiä.

Kellokerroksen etelä- ja itäpuoli on jo maalattu keltaiseksi kalkkisementtisekoituksella. Keltainen on ehkä hiukan kirkas, mutta laimentunee vähitellen. Seinälistat sekä ääniaukkojen pilasterit ja arkadit ovat valkoiset. Länsi- ja pohjoisseinä ovat maalaimmista. Länsiseinässä on ääniaukkojen kaarten välissä punainen kivilaaka, jossa on teksti 18A24. Kirjain A on tehty kaunokirjoituksena ja sen alaosassa on nro 1, yläpuolella puolestaan kruunu, kaikki yhdessä symboloiden keisari Aleksanteri I:ä.

Tapulin huipussa on kattorakenteet jouduttu vaihtamaan. Viirintanko kaksine palloineen on irrotettu ja viety huollettavaksi: viirin laakerit korjataan ja

pallot sekä viiri maalataan kultaa jäljitellen. Seurakunnalla ei kuulemma ollut varaa kustantaa oikeaa kultausta.

Tulevat kaivaustyöt

Ensi tai sitä seuraavalla viikolla tehdään viime vuonna huoltorakennuksen ja kirkon pohjoissakaran väliin asennetusta kaivosta (ks. allekirjoittaneen kertomus lokak. 1994, RHO arkisto) viemäri- ja vesijohtoa varten oja kellotapulin pohjoissiiven pohjoisseinän länsiosaan asti. Ojan syvyudeksi tulee n. 70 cm. Sen kaivaminen on syytä valvoa esim. keskiaikaisen kirkkomaan aidan perustuksen mahdolliseksi löytämiseksi. - Kaivo sijaitsee main. rakennusten länsiosien välissä 280 cm huoltorakennuksesta ja 315 cm pohjoissakarasta. Kannen läpim on 32 cm (huoltorakennuksen ja pohjoissakaran välinen etäisyys siis = 627 cm). Kaivoa ei siis viime syksyn kaivausten jälkeen sijoitettukaan välittömästi pohjoissakaran viereen kuten tuolloin oli puhetta. - Pohjoissakaran pohjoisseinän länsiosassa näkyy anturakiviä.

Kirkon eteläsakaran kaakkoiskulmassa on osaksi kulman alla mutta irrallisena kivilaaka, joka on sekundaarisessa asemassa päätellen siitä, että sen pinta on ilmeisesti askelista kulunut. Sen näyttää myös sekundaarisesti lohkaistulta suuremmasta. Pohjoiseuna noudattaa kapea ura itäreunasta länsireunaan. Kiven mitat ovat itä-länsisuunnassa 64 ja pohjois-eteläsuunnassa 55 cm. Paksuus on 17-18 cm.

Helsingissä 18.9.1995

Markus Hiekkänen